

KILPAILUOIKEUDELLINEN VAHINGONKORVAUS SUOMALAISESSA LAINSOVELTAMISESSA

(Der wettbewerbsrechtliche Schadenersatz in der finnischen Rechtsanwendung)

1 Johdanto

Kirjallisuudessa on viime vuosina usein esitetty näkemys, että Suomessa ei ole oikeuskäytäntöä kilpailuoikeudellisesta vahingonkorvauksesta.¹ Oikeuskäytäntöä kuitenkin on, vaikka julkiset oikeustapaukset ovat olleet harvinaisia ja yleensä kadonneet julkisuudesta sovintoratkaisun myötä. Samaan aikaan Euroopan komission kilpailupoliittikka ja EY-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö ovat tuottaneet Suomen kilpailuoikeuteen merkittäviä muutoksia; niiden yhtenä ilmentymänä on 2010 voimaan astuvaksi suunniteltu uusi kilpailulaki, joka uudistaa myös kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen lainsäädäntöä.²

Tässä artikkelissa esitetään ensiksi katsaus ja päätelmiä niistä *kilpailunrajoituksiin liittyvistä vahingonkorvaustapauksista*, joita yleisistä tuomioistuimista on ollut löydettävissä. Toiseksi artikkelissa arvioidaan näitä päätelmiä hyödyntämällä, *kuinka hyvin Kilpailulaki 2010 -mietinnön vahingonkorvausta koskevat ehdotukset vastaavat oikeustapauksissa ilmenneisiin ongelmiin.*

Oikeustapausten harvalukuisuuden vuoksi artikkelissa käsiteltävä aineisto kattaa osin myös osapuolten kirjelmät. Vaikka ne eivät muodostaakaan oikeuskäytäntöä, ne tuovat esiin *lain tulkin-taan ja soveltamiseen liittyviä ongelmia*, joihin tuomioistuinten on otettava kantaa. Esitettyjen kirjelmien avulla voidaan näin ennakoida todennäköisiä ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden perustana olevaa argumentaatiota.

Oikeustapausten valossa Kilpailulaki 2010-mietinnössä esitetyt ehdotukset näyttävät aiheellisilta, mutta eivät huomioi useita hankalimmiksi osoittautuneita ongelmia.

2 Kilpailuoikeudellinen vahingonkorvaus muutoksessa

Suomessa vahingonkorvaus on perinteisesti ollut osa kilpailuoikeuden seuraamusjärjestelmää vahingonkorvauslain (412/1974) ja sopi-

¹ Ks. esim. *Hemmo* 2006: Sopimusoikeuden yleiset opit ja kilpailuoikeus, julkaisussa Lakimies 7–8/2006 (s. 1134–1157), s. 1146; *Joutsimo – Saraste – Silaskivi* 2005: Seuraamukset kilpailunrajoituksista: sanktiot, leniency, myötävaikuttaminen ja vahingonkorvaukset, julkaisussa Defensor Legis 5/2005 (s. 1051–1076), s. 1066.

² Kilpailulaki 2010, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, Kilpailukyky 4/2009.

musoikeudellisten vastuusääntöjen perusteella.³ Käytännössä oikeuskeinon olemassaololla ei kuitenkaan ollut havaittavia vaikutuksia. Ilmeisesti tilanteen korjaamiseksi lakiin kilpailunrajoituksista (480/1992, myöhemmin KRL) lisättiin 1998 voimaan tullut 18 a §, jonka päätavoitteena oli asettaa vahingonkäräjät yhdenvertaiseen asemaan riippumatta siitä, onko kyse sopimussuhteessa vai sopimuksenulkoisessa tilanteessa syntyneestä vahingosta. Merkittävää vaikutusta tuomioistuimissa käsiteltäviin tapausmääriin säännöksellä ei ole ollut. Äskettäin valmistuneessa Kilpailulaki 2010 -mietinnössä esitetään muutoksia kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvauspykälään. Mietinnössä on huomioitu kilpailuoikeudellisesta vahingonkorvauksesta EU-tasolla meneillään oleva keskustelu ja EY-tuomioistuinten ratkaisukäytäntö, mutta ehdotettuja muutoksia voi luonnehtia varovaisiksi.

Euroopan komission kilpailupolitiikkaa on kuluvalle vuosikymmenellä leimannut toiminnan tehostaminen ja ankaroituva suhtautuminen erityisesti kartellien kaltaisiin vakaviin kilpailunrajoituksiin, mikä on ilmennyt muun muassa suurempina sakkoina ja leniency-ohjelman kehittämisenä. Yhtenä osana kilpailuoikeuden tavoitteiden toteutumista komissio on halunnut lisätä yksityisoikeudellista täytäntöönpanoa, erityisesti vahingonkorvauskanteita.

Komission tavoitteena on, että vahinkoa kärsineet tahot toisivat esiin uusia kilpailunrajoitustapauksia ja lisäisivät kilpailuoikeuden rikkojille koituvia kustannuksia vahingonkorvausten kautta. Tavoitteen edistämiseksi komissio on julkaisut kilpailuoikeudellisiin vahingonkorvauksiin liittyvän valkoisen kirjan, jossa on hahmoteltu erilaisia prosessioikeudellisia ja muita keinoja

edistämään vahingonkorvausten saamista.⁴ Valkoisessa kirjassa esitetyt keinot ovat kuitenkin huomattavasti maltillisempia kuin sitä edeltävässä vihreässä kirjassa esitetyt ratkaisuvaihtoehdot, joista osaan oli selvästi haettu mallia Yhdysvaltain kilpailuoikeudesta.⁵ Vihreän kirjan julkaisun jälkeen komissioon kohdistuikin syytöksiä amerikkalaistyyppisen liipaisinherkän litigaatiokulttuurin levittämisestä Eurooppaan.

Kotimaisten oikeustapausten perusteella pelot vaikuttavat jokseenkin liioitelluilta. Näyttää siltä, että Suomen ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa KRL 18 a §:ää koskeva tuomioistuinratkaisu annettiin vasta vuonna 2007 – kanne ei menestynyt. Amerikkalaistumisen pelon kannalta on ironista, että Euroopan ja Suomen tilanne muistuttaa itse asiassa Yhdysvaltain oikeushistoriaa: Atlantin toisella puolella vahingonkorvauksesta tuli vakavasti otettava seuraamus vasta toisen maailmansodan jälkeen, vaikka lainsäädäntö oli ollut voimassa jo vuodesta 1890 ja määräsi kolminkertaisen korvauksen.⁶ Todellinen läpimurto tapahtui vasta 1960-luvun alussa, jolloin muutamien tunnettujen suuryritysten muodostama kartelli sai erittäin runsaasti julkisuutta ja johdettiin suureen määrään vahingonkorvauskanteita.⁷ Komission vahvan kiinnostuksen vuoksi tilanne Euroopassa kehittynee kuitenkin huomattavasti Yhdysvaltoja nopeammin.

3 Aineisto ja sen analyysi

3.1 Aineistosta

Suomessa kilpailuoikeudellista vahingonkorvausta käsittelevien ratkaisujen määrä on liian

³ Esimerkiksi vuoden 1988 kilpailunrajoituslain esitöissä (HE 148/1987 vp, s. 4) mainitaan vahingonkorvaukset mahdollisena seuraamuksena. Tuolloisen kilpailunrajoituslain perustuminen pääosin väärinkäyttöperiaatteelle luultavasti esti vahingonkorvaukset useimmissa tapauksissa muuten kuin viranomaistoiminnan jälkeisenä seurannaiskanteena.

⁴ Valkoinen kirja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista, KOM(2008) 165.

⁵ Vihreä kirja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista, KOM(2005) 672.

⁶ Dewey 1990: The Antitrust Experiment in America, s. 10, 37: Ensimmäisten 50 vuoden ajalta tunnetaan vain 13 menestynyttä vahingonkorvauskannetta.

⁷ Posner 2001: Antitrust Law, s. 45–46.

pieni, jotta siitä olisi johdettavissa varsinaisia ratkaisulinjoja. Seuraavassa käsiteltävät tapaukset ovat kuitenkin laajin tuntemamme julkinen aineisto aiheesta. Ne nostavat esiin oikeudellisia kysymyksiä, joita varmasti kohdataan tulevaisuudessakin. Kattavan tapauskokoelman laatimista vaikeuttaa, että oikeustapauksia on kaiken kaikkiaan vähän eikä alioikeustasolla käsitellyistä asioista ole helppo saada kootusti tietoa.

Osa käyttämästämme aineistosta perustuu Tilastokeskuksella teetettyyn selvitykseen, jossa on haettu tapauksia asianimikkeellä ”kilpailunrajoituslain mukainen vahingonkorvaus”. Tilastokeskuksen lisäksi Kilpailuvirasto voi toimia keskitettynä tietolähteenä siltä osin kuin se antaa KRL 18 a §:n 4 momentin mukaisia lausuntoja tuomioistuimille.⁸ Näiden keinojen tavoittamattomissa olevat tapaukset jäävät helposti huomaamatta, elleivät ne saa laajaa julkisuutta.⁹ Aineiston merkittävin puute on, että se ei tietenkään kata välimiesmenettelyssä ratkaistuja tai osapuolten keskenään sopimia tapauksia. Useista eri syistä voidaan olettaa, että kilpailunrajoitukseen liittyvät vahingonkorvaustapaukset ennemmin sovitaan tai käsitellään välimiesmenettelyssä kuin viedään julkisiin tuomioistuihin.

Varsinaisten ratkaisulinjojen puuttumisesta huolimatta oikeustapauksissa on selvästi yhteisiä piirteitä. Ensinnäkin yksikään korvauskanne ei ole menestynyt. Toiseksi oikeussäännöistä esiintyy vakiintuneen ratkaisulinjan puuttuessa hyvin erilaisia tulkintoja. Esimerkiksi korvauksen vanhentuminen on noussut merkittäväksi kiistakysymykseksi. Lisäksi on avoinna, miten etäiset välilliset vahingot tulevat korvattaviksi. Kolmanneksi tapausten faktaseikat ovat monimutkaisia ja

tulkinnanvaraisia, mikä johtaa riitaisaan käsittelyyn. Neljänneksi käsittelyajat venyvät helposti pitkiksi. Koska kilpailuprosessi käydään loppuun ennen vahingonkorvausprosessia, vahingonkorvauksen saamista voi edeltää useita muutoksenhakuja. Viidenneksi Kilpailuviraston lausumilla on merkittävä asema, ehkä juuri toisen ja kolmannen piirteen takia. Kilpailuvirastolta pyydetty lausunnot myös näyttävät säännöllisesti johtavan tutkintaan.¹⁰ Kuudenneksi tapauksista ilmenee, että vaikka kyseessä lähes aina on sopimussuhde, kantajat hakevat vahingonkorvausta silti sopimuksenulkoisella perusteella eli KRL 18 a §:n nojalla.¹¹

3.2 Oikeustapaukset

Asia 04/597 (tuomio 07/69), Imatran käräjäoikeus

Tapauksessa Stora Enso Oyj oli nostanut kantteen Vuoksen Paperituote Oy:tä (jäljempänä VPT) vastaan ja vaatinut sopimussakon suorittamista, koska VPT oli rikkonut osapuolten välistä sopimusta. VPT vetosi usein eri perustein sopimuksen pätemättömyyteen tai kohtuuttomuuteen. Yhtenä pätemättömyysperusteena oli KRL 18 §:n mukainen pätemättömyys, sillä VPT väitti Stora Enson syyllistyneen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön.

VPT nosti vastakanteen, jossa se vaati Stora Ensolta vahingonkorvausta sopimusrikkomuksen ja KRL 18 a §:n perusteella, koska sen voitot olivat vähentyneet Stora Enson purettua yritysten välisen sopimuksen. Käräjäoikeus pyysi Kilpailuvirastolta KRL 18 a §:n mukaista asiantuntija-

⁸ Kilpailuviraston etu tietolähteenä on, että tiedot ovat erittäin ajantasaisia, mutta valitettavasti virasto ei pidä niistä kootua luetteloa. Lisäksi on jossain määrin sattumanvaraista, pyytääkö tuomioistuin lausuntoa. Toistaiseksi lausuntoja on tiedossa kaksi, Kilpailuviraston dnrot 161/61/06 ja 2/61/06.

⁹ Osa tapauksia koskevasta aineistosta on löytänyt tiensä kirjoittajien käyttöön Asianajotoimisto Merilampi Oy:n asianajaja Ari Kantorin ja Kilpailuviraston tutkimuspäällikkö Ari Ahosen ansiosta.

¹⁰ Näin on käynyt kummallekin edellä mainituista lausuntopyynnöistä.

¹¹ Syynä tähän voi olla aineiston valikoituneisuus (”kilpailunrajoituslain mukainen vahingonkorvaus”), mutta luultavammin taustalla on halu vedota lain säännökseen, koska sopimusoikeuden oppeihin perustuva kompensatio ei kilpailuoikeuden kontekstissa tunnu täysin selkiintyneen.

lausuntoa, koska ei pitänyt kilpailunrajoituksen olemassaolon arviointia pelkästään osapuolten antaman selvityksen perusteella luotettavana. Samaan aikaan VPT oli tehnyt Kilpailuvirastolle tutkintapyynnön Stora Enson toiminnasta. Viraston tutkinta ei johtanut toimenpiteisiin, ja Kilpailuviraston päätös asiassa oli samalla siltä pyydetty lausunto.¹² Käräjäoikeus hylkäsi VPT:n väitteet KRL 18 §:n mukaisesta pätemättömyydestä ja KRL 18 a §:n mukaisesta vahingonkorvauksesta.

Vastakanne ja vahingonkorvauksen vaatiminen KRL 18 a §:n perusteella olivat looginen seuraus siitä, että VPT aiemmin vetosi KRL 18 §:n mukaiseen pätemättömyyteen: jos väite kilpailunrajoituksen olemassaolosta olisi menestynyt, se olisi samalla avannut mahdollisuuden vahingonkorvaukseen.¹³ Vahingonkorvaus oli tapauksessa sivujuonne, mutta siitä voidaan tehdä joitakin päätelmiä. Ensiksikään *heikosti perusteltu kilpailuoikeudellinen vahingonkorvauskanne ei menestynyt*. Toiseksi tuomioistuimien kääntyi Kilpailuviraston puoleen ja totesi, että *Kilpailuviraston lausunnolle on ”annettava huomattava painoarvo asiassa”*. Tuomioistuimien muun muassa piti lausuntoa luotettavampana kuin kahta todistajankertomusta, jotka poikkesivat Kilpailuviraston johtopäätöksistä. Käytännössä Kilpailuviraston lausunto näyttää ratkaiseen asian, ja tuomioistuimien viittaa siihen laajasti ratkaisussaan. Lausunnon painoarvoa tosin varmasti lisäsi, että se perustui tutkintaan. Kolmanneksi huomattavaa on, että kyseessä oli itsenäinen vahingonkorvauskanne.¹⁴

Asia 05/631, Jämsän käräjäoikeus

Tapauksessa Qvist Oy on nostanut kanteen John Crane Safematic Oy:tä (jäljempänä JCS) vastaan ja vaatii KRL 18 a §:n mukaista vahingonkorvausta EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan sekä KRL:n 4 ja 6 §:n rikkomisen perusteella, koska JCS on määrävän markkina-asemansa turvin asettanut Qvistin ja JCS:n väliin jakelusopimuksen ehtoja, jotka ovat rajoittaneet Qvistin mahdollisuuksia kilpailla markkinoilla ja siten aiheuttaneet voittojen menetyksiä. Kilpailuvirasto on antanut asiassa lausunnon ja käsittelystäpoistamispäätöksen, jonka perusteena oli asian vähäisyys.¹⁵ Virasto kuitenkin totesi päätöksen perusteluissa JCS:n rikkoneen KRL 4 §:ää. JCS valitti asiasta, mutta markkinaoikeus jätti valituksen tutkimatta, koska se kohdistui perusteluihin eikä päätökseen.

Tapaus osoittaa itsenäisten vahingonkorvauskanteiden haastavuutta. Erityisen vaikeaa kantajalle näyttää olevan kilpailunrajoituksen osoittaminen alkaen markkinamäärittelystä ja markkinaosuuden laskemisesta saati määrävästä markkina-asemasta ja sen väärinkäytöstä. Myös vahingon määrän osoittamisessa on vaikeuksia, kun kyseessä on saamatta jäänyt voitto. Näin ollen ei ole yllättävää, että kantaja teki Kilpailuvirastolle tutkintapyynnön asian selvittämiseksi. Vaikka Kilpailuviraston päätöksen perusteluilla ei ole sitovaa näyttövaikutusta, on vaikea nähdä käräjäoikeuden ohittavan niitä, koska ne perustuvat laajimpaan asiassa tehtyyn selvitykseen.

¹² Kilpailuvirasto, dnro 161/61/06.

¹³ Yhtenä syynä kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen vähäiseen käyttöön pidetään oikeuskäytännön puuttumisen aiheuttama epävarmuutta, joka pienentää korvauksen odotusarvoa. Tässä VPT:n ensisijainen tavoite oli välttää sopimussakko, joten vahingonkorvausta kannatti hakea joka tapauksessa.

¹⁴ Itsenäisillä vahingonkorvauskanteilla eli muilla kuin kilpailuviranomaisten ratkaisun jälkeisillä seurannaiskanteilla voidaan arvioida olevan heikommat menestymismahdollisuudet, sillä tuottamuksen, syy-yhteyden ja vahingon määrän lisäksi kantajan on näytettävä myös kilpailunrajoitus. Kun kantajan keinot loppuvat kesken, asiat näyttävät usein päättyvän Kilpailuviraston tutkintaan, josta aikanaan ehkä seuraava langettava ratkaisu parantaa kanteen menestymismahdollisuuksia. Kanne tosin ei enää tässä vaiheessa ole itsenäinen ja aikaa kuluu runsaasti.

¹⁵ Lausunnossa (dnro 2/61/06) ei oteta kantaa tapaukseen, koska Kilpailuvirasto katsoo, ettei tietoa ole riittävästi. Tämä osoittaa lausuntomenettelyn heikkouden: jos tapauksen faktat eivät ole selviä, kunnollinen lausunto edellyttää tutkintaa. Varsinaisena lausuntona voidaan pitää päätöstä kantajan tutkintapyynnön johdosta aloitetussa tutkinnassa (dnro 139/61/06).

Laintulkinnallisena erityisongelmana tapauksessa tulee esiin KRL 18 a §:n 3 momentin mukainen viiden vuoden vanhentumisaika.¹⁶ Tapauksessa kilpailunrajoituksia sisältäväksi väitetty sopimus oli allekirjoitettu 22.2.2000. Qvist nosti kanteen 7.7.2005. JCS väitti korvausvaatimusta vanhentuneeksi siltä osin kuin se perustuu kyseiseen sopimukseen. Tulkinta kuvaa nykyisen vanhentumissäännöksen ongelmallisuutta. Sen mukaan viiden vuoden kuluttua sopimukseen perustuvan vahingon syntymisestä kilpailunrajoittaja vapautuisi korvausvastuusta pysyvästi kilpailunrajoituksen myöhemmästä kehosta riippumatta.

Asia 04/19169, Helsingin kärjäoikeus

Tapauksessa Visual Data Oy on nostanut kanteen Sonera Oyj:tä ynnä muita teleyrityksiä ja Suomen Numeropalvelu Oy:tä vastaan ja vaatii KRL 18 a §:n mukaista vahingonkorvausta, koska vastaajat ovat määräävää markkina-asemaansa väärinkäyttämällä estäneet sen liiketoimintaa. Visual Data teki 18.1.2000 Kilpailuvirastolle tutkintapyynnön asiassa, mutta virasto poisti asian käsittelystä.¹⁷ Kilpailuprosessi on yhä kesken, koska Visual Data valitti Kilpailuviraston päätöksestä markkinaoikeuteen, joka palautti asian Kilpailuvirastoon.¹⁸

Tapauksessa on muutama huomionarvoinen piirre. Ensiksi kantajan vaatiman vahingon määrän osoittaminen on epätavallisen vaikeaa. Kantaja katsoo vahinkoa aiheutuneen liiketoiminnan estymisen takia ja perustaa arvion vahingon määrästä usean vertailuyrityksen keskiarvoihin. Lisäksi kantaja ei edes laske liikevoiton pienentymistä, vaan määrittelee menetetyksi liikevoiton kokonaisuudessaan menetetyksi liikevoitoksi. Toiseksi tapauksessa havaitaan, että ennen kil-

pailunrajoituslain vuoden 2004 uudistusta väärinkäyttöperiaatteen piirissä olleet menettelytavat eivät muodosta perustetta vahingonkorvaukselle, jos viranomainen ei ole niitä kieltänyt. Kolmanneksi huomattavaa on tapauksen poikkeuksellinen kesto. Rikkomus on väitetty aloitetun vuonna 1999 ja kanne nostettu 2004, mutta oikeudenkäynti on yhä kesken. Kun Kilpailuvirasto on käsitellyt asian uudelleen, on edessä yhä vahingonkorvausprosessi mahdollisine muutoksenhakuineen. Tapaus on poikkeuksellinen, mutta ilmentää seurannaiskanteiden haittapuolia.

Asia 05/25107, Helsingin kärjäoikeus

Tapauksessa Oy Suomen Uutisradio Ab/Radio Nova nosti kanteen Gramex ry:tä vastaan ja vaatii KRL 18 a §:n mukaista vahingonkorvausta määräävän markkina-aseman väärinkäytön perusteella, koska siihen oli sovellettu erilaisia hinnoitteluperusteita kuin muihin kaupallisiin radioihin. Radio Novan tekemä tutkintapyyntö johti langettavaan päätökseen markkinaoikeudessa¹⁹ ja KHO:ssa²⁰. Vastaaja kiisti korvausvaatimuksen vedoten erityisesti kanneoikeuden vanhentumiseen. Vastauksessaan kantaja esitti vaihtoehtoisena perusteena perusteettoman edun palauttamisen ohittaakseen vanhentumisväitteen. Asia jätettiin sillensä asianosaisten päästyä sovintoon.

Tapaus oli edellä kuvattuja helpompi siinä mielessä, että Gramexin määräävä markkina-asema oli ilmeinen ja sen väärinkäyttö oli vahvistettu KHO:ssa. Vahingon määränkään osalta ei ollut epäselvyyttä. Koska kyseessä oli suora vahinko ja sen aiheuttaneet laskentaperusteet olivat tiedossa, vahinko sopi helposti differenssiopin mukaiseen laskutapaan: Radio Novaan sovellettujen perusteiden ja muihin toimijoihin sovellettujen perusteiden mukaan laskettujen maksujen erotus oli

¹⁶ Samasta ongelmasta ks. edempänä asia 05/25107, Helsingin kärjäoikeus.

¹⁷ Kilpailuvirasto, dnrot 237 ja 53/61/2000.

¹⁸ MAO: 27/06, dnro 149/03/KR.

¹⁹ MAO: 156/2003.

²⁰ KHO 4.10.2005 T 2527.

vahinkoa. KHO oli päätöksessään jo vahvistanut määrän laskentaperusteet ja todennut vahingon määrän. Tässäkin tapauksessa vastaaja vetosi vanhentumiseen, koska kilpailua rajoittava sopimus oli allekirjoitettu yli viisi vuotta ennen kanteen nostamista. Edellä mainitusta tapauksesta 05/631 poiketen myös suurin osa ylisuurista maksuista oli suoritettu yli viisi vuotta ennen kanteen nostamista. Ratkaisevaksi siis olisi muodostunut se, milloin kantaja sai tai sen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä. Vanhentumisproblematiikkaa tai perusteettoman edun palautusta ei kuitenkaan ehditty kehittää pidemmälle asian päätyttyä sovintoon.

Asia 03/4556, Turun kärjäoikeus

Tapauksessa Saunalahti Group Oyj nosti kanteen Länsilinkki Oy:tä vastaan ja vaati KRL 18 a §:n mukaista vahingonkorvausta määräävän markkina-aseman väärinkäytön perusteella, koska vastaaja oli soveltanut syrjivää teleliikenteen terminointikorvausta muihin teleoperaattoreihin verrattuna. Asia päättyi sovintoon.

Tapauksen merkittävimmät ongelmat liittyvät välillisen vahingon määrään. Kantaja katsoi pienempien terminointikorvausten heikentäneen sen kannattavuutta ja siten investointimahdollisuuksia, mikä johti pienempiin asiakasmääriin ja siten saamatta jääneisiin voittoihin. Välillisiksi vahingoiksi kantaja katsoi myös pienempien asiakasmäärien takia saavuttamatta jääneet mitta-kaavaedut sekä suuremmat rahoituskustannukset, kun sen piti järjestää rahoitusta, jonka se muutoin olisi saanut nyt saamatta jääneistä voitoistaan. Tällaista vahinkojen määrittelyä voi pitää poikkeuksellisen laajana, ja sillä voidaan katsoa koetellun KRL 18 a §:n esitöissä mainittua laajaa vahinkojen korvattavuutta.

Asia 02/15593, Helsingin kärjäoikeus

Tapauksessa Saunalahti Group Oyj nosti kanteen Elisa Oyj:tä vastaan ja vaati KRL 18 a §:n mukaista vahingonkorvausta määräävän mark-

kina-aseman väärinkäytön perusteella, koska vastaaja oli soveltanut syrjivää hinnoittelua, hintaruuvia ja sitomista. Hinnoittelun lainvastaisuudesta oli Kilpailuviraston päätös. Vastaja vetosi tuottamuksen puutteeseen sekä siihen, ettei kilpailuviranomaisen päätös vielä osoita menettelyn lainvastaisuutta. Kantaja luopui kanteesta ilmeisesti päästyään vastaajan kanssa sovintoon.

Tapauksessa kantaja esitti hyvin yksityiskohtaisia, asiantuntijalausuntojen tukemia laskelmia kärsimästään vahingosta. Vahinkojen ala oli määriteltä poikkeuksellisen laajasti ja sisälsi muun muassa korvauksen siitä, että kantaja oli joutunut maksukykyvaikeuksiin. Vastaja puolestaan omien asiantuntijalausuntojensa tuella kiisti vaatimukset ja vetosi niin viranomaisten antamiin ohjeisiin, normiston epäselvyyteen, rikastumiskieltoon, syy-yhteyden katkeamiseen, ennakoitavuuden puuttumiseen kuin kantajan passiivisuuteen. Faktojen ja oikeussääntöjen epäselvyyteen viittaavat kirjelmien pituus ja se, että kumpikin osapuoli vetosi hankkimiinsa teknisten ja oikeustieteellisten asiantuntijoiden kattaviin lausuntoihin. Oletettavasti tätä voidaan osittain pitää vielä muotoutumattoman oikeuskäytännön seurauksena, osittain tapauksen suurehkosta intressistä johtuvana reaktiona. On kuitenkin selvää, miksi kilpailuoikeudellisia vahingonkorvaustapauksia ei ensisijaisesti haluta tuoda tuomioistuimiin, jos vastaajalla on epäselviin oikeussääntöihin vedoten mahdollisuus uskottavasti kiistää lähes kaikki vahingonkorvauksen edellytykset.

Asia S 95/357, Turun hovioikeus

Tapauksessa Suomen Yrittäjien Keskusliitto ry (jäljempänä SYK) nosti kanteen Tampereen kaupunkia vastaan, koska katsoi Tampereen kaupungin sähkölaitoksen soveltaneen yrittäjiä syrjivää sähkönn hinnoittelua. SYK vaati korvausta ”ryhmäkanteena” 157 yrityksen kärsimästä vahingosta perustuen vahingonkorvaukseen, hinnanalennukseen, lain varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929, jäljempänä OikTL) 29, 31, 33 ja

36 §:n mukaiseen pätemättömyyteen ja kohtuuttomuuden sovitteluun sekä perusteettoman edun palautukseen. Kanne hylättiin käräjä- ja hovioikeudessa.

Tapauksesta tekee mielenkiintoisen, että siinä on vedottu erittäin laajasti erilaisiin vahingonkorvauksen ulkopuolisiin oikeusuojakeinoihin, joita nykyäänkin on esitetty vahingonkorvauksen mahdollisina vaihtoehtoina.²¹ Perusteluna on, että kilpailuoikeuden vastaisuuden takia virheellinen osa suoritusta katsottaisiin pätemättömäksi ja oikaistaisiin. Hovioikeus ei perusteluisaan ottanut kantaa osittaispätemättömyyteen. Se hylkäsi OikTL:n käytön yksinkertaisesti todeten, ettei vastaajan määräävästä markkina-asemasta ja sopimuspakosta seuraa, että kyse olisi OikTL:n mukaisesta pätemättömyydestä. Perusteettoman edun palautus ei menestynyt, koska osapuolten välisellä suorituksella oli peruste, sähköntoimitussopimus. Hinnanalennusvaatimus torjuttiin, koska sähkössä ei ollut osoitettu laadullisia virheitä. Kohtuuttomuuden sovittelu ei ollut mahdollista, koska eri tariffeista huolimatta yrittäjien maksama hinta ei ollut kohtuuton. Sikäli kuin tulkinta ei ole 14 vuoden aikana muuttunut kilpailuoikeusmyönteisemmäksi, kilpailuoikeudellisen vahingonkorvausjärjestelmän pääpaino tulee olemaan vahingonkorvaussäännösten ja sopimusperusteisen kompensaaion varassa.

Vireillä olevia kanteita – väitetty asfalttikartelli

Markkinaoikeuden ratkaistua niin kutsutun asfalttikartelliasian vuoden 2007 lopussa²² useat mahdollisen kartellin asiakkaat ovat nostaneet

Helsingin käräjäoikeudessa vahingonkorvauskanteita asfalttiyhtiöitä vastaan. Tätä artikkelia kirjoitettaessa korvauskanteen on pannut vireille yhteensä 17 potentiaalista vahingonkärtsijää: Suomen valtio ja 16 suomalaista kuntaa.²³ Vahingonkorvausasioiden käsittely jätettäneen kaikkien kantajien ja vastaajien osalta lepäämään odottamaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua itse kilpailunrajoitusasiassa. Haastehakemuksien mukaan asfalttikartellista on aiheutunut vahinkoa etenkin maksettuna ylihintana mutta myös esimerkiksi suurten investointien jäädessä tarpeettomiksi.²⁴

Nykyisen kilpailunrajoituslain erityissäännöksen vahingonkorvaukseen oikeuttama joukko rajoittuu *elinkeinonharjoittajiin*. Julkisyhteisöjen nostamiin korvauskanteisiin liittyy vahvasti kysymys KRL:n elinkeinonharjoittajakäsitteen tulkinnasta ja KRL 18 a §:n ulkopuolisista oikeuskeinoista kilpailunrajoituksesta johtuvan haitan kompensoimiseksi. Asfalttikartelliasiansa vaatimuksia on perustettu KRL 18 a §:n ohella sopimusperusteiseen vahingonkorvaukseen, vahingonkorvauslakiin, perusteettoman edun palautukseen sekä erilaisiin muihin ylihinnanpalautus- tai kohtuullistamisoppeihin.

4 Erityiskysymyksiä oikeustapauksista

4.1 ”Elinkeinonharjoittajan” oikeus korvaukseen

Vaikka henkilöpiirirajaus kilpailuoikeudellisessa vahingonkorvaussäännöksessä ei estä

²¹ Wik – *Ropinen* 2008: Finland, julkaisussa *Getting the Deal Through, Private Antitrust Litigation 2009* (s. 59–63), s. 62; *Hemmo* 2006, s. 1152; *Joutsimo – Saraste – Silaskivi* 2005, s. 1070–1071.

²² MAO: 441/2007, jossa usean suuren asfalttiyhtiön todettiin jakaneen markkinoita ja toimineen tarjouskartellissa vuosituhannen vaihteen molemmin puolin. Sekä vastaajayhtiöt että Kilpailuvirasto ovat valittaneet ratkaisusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jossa asia on yhä vireillä.

²³ Asiaan liittyvien mittavien intressien vuoksi myös tiedotusvälineet ovat huomioineet tapahtumankulun: katso Helsingin Sanomat 9.4.2009, s. B5.

²⁴ Katso jälkimmäisestä esimerkiksi Tampereen kaupungin haastehakemus Helsingin käräjäoikeudelle 16.6.2008, vastaaja Lemminkäinen Oyj, dnro 08/16883: kyseessä on alan korkeasta hintatasosta johtunut investointi asfalttiasemaan.

vahingonkäräjittä hakemasta korvausta muilla siviilioikeudellisilla perusteilla, on kantajaedullisen KRL 18 a §:n soveltuminen yksittäistapauksissa merkittävä kysymys. Julkisyhteisön oikeus kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen KRL 18 a §:n tarkoittamana elinkeinonharjoittajana – kuin myös mahdollisuus tosiasiallisesti saada korvausta muin perustein – nousi erittäin ajankohtaiseksi väitetyin asfalttikartellin yhteydessä.

Julkisyhteisöjen osalta KRL:n elinkeinonharjoittajakäsitteen tapauskohtaisesta tulkinnasta riippuu, voidaanko pykälään menestyksekkäästi vedota. KRL 3.1 §:n elinkeinonharjoittajan määritelmä ja sitä tulkitseva käytäntö on relevantti myös arvioitaessa oikeutta vahingonkorvaukseen.²⁵ Ratkaisukäytäntöä julkisyhteisön kuulumisesta elinkeinonharjoittajana kilpailunrajoituslain kieltojen soveltamisalaan on runsaasti ja sitä ovat systematisoineet esimerkiksi *Määttä*²⁶ ja *Lindberg*²⁷. Oikeuskäytännön nojalla esimerkiksi julkisyhteisöjen ostotoiminta helposti jää (toisin kuin yksityisoikeudellisten yksikköjen kohdalla on asianlaita) KRL 18 a §:n soveltamisalan ulkopuolelle²⁸, vaikka vain kilpailuoikeudellisten kieltojen soveltamattomuudelle tällaisessa toiminnassa on löydettävissä rationaalinen perustelu.²⁹

Julkisyhteisöt eivät ole taho, jonka voisi katsoa vaativan kuluttajien tavoin suojelua heikkona osapuolena toimiessaan markkinoilla. Julkisyhteisön asema kilpailuoikeudellisena vahingonkäräjittäjänä on kuitenkin merkittävä kysymys, sillä toisin kuin yleensä yksittäisten kuluttajien kohdalla, voi julkisyhteisön intressi kilpailuoikeudellisissa vahingonkorvausasiassa olla hyvinkin huomattava. Myös julkisyhteisön tehtävä toteuttaa toiminnan verorahoillaan kustantavien kansalaisten etua on vahva insentiivi käräjittäjien haittojen oikaisemiselle. Oikeushenkilön prosessikynnys ei muutoinkaan usein ole yhtä korkea kuin yksittäisen kuluttajan.

Se, että julkisyhteisön oikeus vahingonkorvaukseen ratkeaa perustein, jotka ovat syntyneet kilpailuoikeuden kieltojen soveltuvuutta arvioitaessa, on vahingonkorvauksen toteuttamien tarkoitusten – kuten vahingonkäräjittäjän haitan eliminoimisen ja kilpailuoikeuden rikkomisesta tekijälle aiheutuvien kustannusten lisäämisen – näkökulmasta arveluttavaa. On hyvin eri asia arvioida oikeutta kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen kuin ratkaista kilpailuoikeuden soveltumista toimijaan muutoin. Huomionarvoista on, että vahingonkorvaussäännöstä lukuun ottamatta KRL:n soveltumattomuus on julkisyhteisön toiminnalle ilmeisen edullista, kun esimerkiksi määrävän

²⁵ Katso HE 243/1997 vp, s. 32: KRL 18 a §:ssä korvaukseen oikeutetulle asetettua elinkeinonharjoittajaedellytystä tulee arvioida lain 3.1 §:n mukaisesti. Säännös toteaa elinkeinonharjoittajalla tarkoitettavan ”luonnollista henkilöä tai yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammatillisesti pitää kaupan, ostaa, myy tai muutoin vastiketta vastaan hankkii tai luovuttaa tavaroita tai palveluksia”. Viranomaistoiminta ei voi olla kilpailunrajoituslaissa tarkoitettua elinkeinon harjoittamista. Tulkintaongelmia aiheuttaa julkisen vallan käytön ja markkinoilla toimimisen yhdytyessä.

²⁶ *Määttä* 2006: Julkisyhteisöjen toiminnot kilpailunrajoituslain tulkintahaasteena, julkaisussa Lakimies 7–8/2006 (s. 1299–1311).

²⁷ *Lindberg* 2006: Elinkeinonharjoittajan käsite kilpailuoikeudessa, Kilpailuviraston selvityksiä 1/2006, s. 35–40.

²⁸ Muun muassa kunnan julkisen tehtävänsä toteuttamiseksi tekemät hankinnat eivät johda kunnan katsomiseen elinkeinonharjoittajaksi. Julkisyhteisöjen lakisääteisten tehtävien hoito voidaankin nähdä elinkeinonharjoittajaedellytyksen täyttymisarvioinnin harmaana alueena. Katso kilpailunrajoituslain soveltuvuuteen vaikuttavista tekijöistä esimerkiksi KHO:2002:4 sekä Kilpailuviraston päätökset dnro 432/68/99, Suomussalmen kunta; dnro 915/61/99, Lakeuden jätekeskus ja dnro 229/61/2001, Lakeuden jätekeskus / Ekorosk.

²⁹ Kilpailuoikeuden näkökulmasta laki julkisista hankinnoista (348/2007) erityislakina varmistaa, ettei julkisyhteisö ostotoiminnassaan aiheuta markkinahäiriötä esimerkiksi suosimalla tiettyjä tarjoajia. Joidenkin palvelujen alalla julkisyhteisöllä voi olla tosiasiallinen ostomonopoli, jolloin sen mahdollisuudet vaikuttaa tarjoajapuolen markkinoihin ovat suuret. Pelkässä ostotoiminnassaan julkisyhteisö ei hankintalainsäädännön vuoksi ole kilpailulle vaarallinen, mikä on varmasti ollut yksi syy julkisyhteisöjen hankintojen jättämiseksi oikeuskäytännössä kilpailunrajoituslain 3.1 §:n ammatillaisen ostotoiminnan ulkopuolelle. Kilpailun suojelemiseksi elinkeinonharjoittajakäsitteen soveltumiseen ei ole tällöin tarvetta, mutta myös 18 a §:n vahingonkorvauskanneoikeuden sulkeutuminen pois tulkinnan johdosta on ongelmallista.

markkina-aseman väärinkäytön alaan yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta kuuluva toiminta on julkisyhteisön yksikölle sallittua. Tällöin julkisoikeudelliset erityisvelvollisuudet voidaan usein täyttää tarkoituksenmukaisemmin kuin kilpailusääntöjen alaisena markkinatoimijana.

Asfalttikartelliasian korvauskanteissa vahingonkorvausta ja muuta kompensatiota haetaan monin eri perustein. Koska etenkin tarjouskartellin asiakkaana olevan kunnan kuuluminen KRL 18 a §:n soveltamisalaan kilpailuoikeudellista vahingonkorvausta haettaessa on voimassa olevan Suomen oikeuden mukaan epäselvää tai jopa epätodennäköistä, ovat muut oikeuskeinot merkittävässä asemassa kuntien korvauskanteissa. Suomen valtio, jota edustaa Tiehallinto, voidaan puolestaan aikaisemman tuotantotoimintansa vuoksi katsoa elinkeinonharjoittajaksi. Tulkinta vastaa kilpailunrajoituslain soveltamiskäytäntöä. Asfalttikartelliin liittyvät korvauskanteet ovat hyvä esimerkki siitä, miten vahingonkorvaussäännöksen soveltumisen ratkaiseminen kilpailuoikeuden kieltojen soveltumista julkisyhteisöjen toimintaan arvioivan tulkintakäytännön perusteella voi johtaa epätasa-arvoisiin lopputuloksiin.³⁰

4.2 Vahingonkorvausoikeuden vanhentuminen

Lain velan vanhentumisesta (728/2003, jäljempänä VanhL) 4 §:ssä säädetään yleiseksi vanhentumisajaksi kolme vuotta ja 7 §:ssä aika alkavaksi

siitä, kun vahingosta tai sopimuksen täyttämässä olleesta virheestä on saatu tai olisi pitänyt saada tieto. Vanhentuminen on katkaistava tämän ajan kuluessa tai joka tapauksessa viimeistään kymmenen vuoden kuluttua sopimusrikkomuksesta tai vahinkotapahtumasta.

Yleislakina VanhL väistyy erityissääntelyn tieltä. KRL 18 a §:n 3 momentissa on yleislaista poikkeava vanhentumissäännös:

”Oikeus korvaukseen vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun elinkeinonharjoittaja sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä.”

Kirjallisuudessa KRL 18 a §:n mukaista vanhentumisaikaa ei ole juuri problematisoitu. Oikeustapauksissa vanhentumisväitteet kuitenkin ovat olleet melko yleisiä johtuen ilmeisesti aidosta tulkinnanvaraisuudesta, koska vanhentumista ei ole määritelty riittävän yksiselitteisesti. Lainkohdassa voidaan erottaa kaksi vanhentumisen alkamisajankohdan suhteen merkittävää tekijää, *vahingon ilmeneminen* ja *tietoisuuden syntyminen*. Kun kumpikin on olemassa, vanhentuminen alkaa.

Vahingon ilmenemisellä tarkoitetaan ilmeisesti hetkeä, jolloin vahinko tulee havaittavaksi.³¹ Tämän suhteen näyttää olevan sopimussuhteessa kaksi tulkintavaihtoehtoa. Joko vahinko syntyy kilpailunrajoittajan ja vahingonkärsijän välisen sopimuksen syntyhetkellä tai se syntyy kilpailunrajoituksesta johtuvaa ylihintaa sisältävän mak-

³⁰ Etenkin yleisen vahingonkorvausoikeuden kontekstissa eli sopimukseenulkoisessa tilanteessa KRL 18 a §:n mahdollistamaan korvaukseen verrattavan kompensaaion saaminen voi tosiasiaa olla lähinnä teoreettinen mahdollisuus. Koska kilpailunrajoituksesta aiheutuva vahinko on tyypillisesti pitkienkin kausaliiteetiketujen päähän ulottuvaa taloudellista vahinkoa, johtuu vallitsevista yleisen vahingonkorvausoikeuden peruseräiteistä voimakkaita vastasyitä kilpailuoikeudellisen vahingon korvaamiselle: vahingonkorvauslain 5:1:n mukaisesti vahingon korvaaminen edellyttäisi erityisen painavia syitä, todistustaakka välillisten vahinkojen korvaamisesta on vahingonkärsijällä eikä välillisenä vahinkona aiheutunut varallisuusvahinko lähtökohteisesti tule korvattavaksi lainkaan. Katso myös *Routamo – Ståhlberg – Karhu* 2006: Suomen vahingonkorvausoikeus, s. 357: mikäli taloudellisen vahingon korvattavuus on perusteltu erittäin painavien syiden kriteerillä, voidaan korvattavien vahinkojen piiriä pitää hyvin rajallisena jo koko korvattavuuden korkean kynnyksen vuoksi. Vertaa KRL 18 a §: erityislakikontekstin vuoksi kilpailuoikeudellisen vahingon erityispiirteet on voitu ottaa säännöksessä huomioon: välilliset vahingot kuuluvat korvattaviin ja 18 a §:n esitöissä on nimenomaisesti mainittu, että myös etäämpänä tuotanto- ja jakeluketjussa ilmenevät vahingot voivat tulla korvattaviksi: katso HE 243/1997 vp, s. 32.

³¹ Tulkinnan epäselvyyksistä ks. HE 187/2002 vp, s. 48.

sun suorittamishetkellä.³² Olemme jälkimmäisen vaihtoehdon kannalla, koska vahingonkäräjälle ei tosiasiaassa ole aiheutunut vahinkoa pelkällä sopimuksen syntymisellä. Tämän voi todeta yksinkertaisella ajatuskokeella, jossa vahingonkäräjä yrittäisi vaatia korvausta sillä perusteella, että täytöntön panemattoman sopimuksen mukainen suoritus sisältää ylihintaa. Kantajalle ei ole voinut aiheutua vahinkoa, koska hän ei ole vielä maksanut mitään.³³

Näiden vaihtoehtojen aiheuttama ero vanhentumisaikaan on kertasuoritus sopimuksissa vähäinen, käytännössä enintään maksuehdon pituinen. Ero voi kuitenkin olla merkittävä, jos maksu suoritetaan useissa erissä tai jos sopimuksessa on sovittu esimerkiksi säännöllisistä toimituksista toistaiseksi.³⁴ Vaihtoehtojen ero näkyy selvästi sopimuksen ulkopuolisissa tilanteissa, esimerkiksi niissä vahingon vierittämistilanteissa, joissa korvausvaatimus kohdistetaan kilpailunrajoittajaan. Koska vahingonkäräjän ja kilpailunrajoittajan välillä ei ole sopimusta, ainoa mielekäs vaihtoehto vahingon syntyhetkeksi on ylihinnan suoritus hetki. Tämä on myös käytännössä varsin toimiva valinta, koska suoritusajankohdat ovat helposti todettavissa elinkeinonharjoittajien kirjanpidosta.

Voidaan myös huomauttaa, että sopimuksen syntyhetken käyttö vanhenemisen alkamisajankohtana johtaisi siihen erikoiseen tulokseen, että pitkäkestoisessa sopimuksessa viiden vuoden kuluttua sopimuksen tekemisestä vahingonaiheuttaja vapautuisi yhdellä kertaa vahingonkorvausvastuusta koko viiden vuoden ajalta sekä lisäksi kaikista tulevista, samaan sopimukseen perustuvista vahingonkorvausvastuista määrätömältä ajalta.³⁵ Tulos olisi kilpailuoikeuden tavoitteiden ja tehokkuuden vastainen, koska se olisi omiaan lisäämään kilpailunrajoituksista saavutettavissa olevaa hyötyä ja siten rohkaisisi kilpailunrajoituksiin.³⁶

Tietoisuuden syntyhetki on toinen tärkeä tekijä vanhenemisen alkamisajankohdan määrittämisessä. Tietoisuuden synty on kilpailunrajoitustapauksissa huomattavasti ongelmallisempi kuin useimmissa muissa vahinkotapauksissa. Esinevahinko tai henkilövahinko on useimmiten helppo huomata, vaikka nekin toki voivat olla piileviä ja tulla tietoon vasta pitkän ajan kuluttua. Samoin virheellinen sopimussuoritus on yleensä pian havaittavissa. Kilpailunrajoitustapauksissa sopimuksessa oleva virhe ei kuitenkaan johdu siitä, että sopimusvelvoitteita ei olisi täytetty, päinvastoin. Ylihinnan kaltaisia taloudellisia vahinkoja

³² Tässä esitetty koskee vain välitöntä vahinkoa. Välillistä vahinkoa, esimerkiksi asiakkaiden menetystä, voi aiheutua myöhemminkin. Niiden ajankohdan näyttäminen on erityisen ongelmallista, jos kyse on siitä, että jotain *ei* ole tapahtunut ja tuloksena on ollut vahinkoa, kuten saamatta jäänyttä voittoa. Kyseistä problematiikkaa ei käsitellä tässä.

³³ Aiemman lain aikana tilanne oli kuitenkin toinen, vanhentuminen alkoi virheen sisältävän sopimuksen tekohestä. HE 187/2002 vp, s. 45.

³⁴ Vastaajat ovat vedonneet sopimuksen syntyyn vanhentumisen alkuketkenä edellä käsitellyissä asioissa 05/631, Jämsän käräjäoikeus, ja 05/25107, Helsingin käräjäoikeus. Jämsän tapaus on yhä kesken, joten on mahdollista, että tuomioistuin joutuu ottamaan asiaan kantaa.

³⁵ Tämä tietenkin edellyttää, että vahingonkäräjä tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää kilpailunrajoituksesta. Ainakin yhdessä määrävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvässä oikeustapauksessa vastaaja on vedonnut tähän vaihtoehtoon. Tämän tulkintavaihtoehdon ongelmallisuutta voidaan havainnollistaa esimerkiksi: Sopimus on tehty 1.1.2005, vahingonkorvauskanne nostetaan 1.1.2015. Vastaaja vetoaa vanhentumispäivämäärän olleen 1.1.2010. Näin kantaja näyttää menettäneen oikeutensa korvauksiin koko kymmenen vuoden ajalta.

³⁶ EY-tuomioistuin on tapauksessa *Manfredi ym.* (yhdistetyt asiat C-295/04 – C- 298/04, tuomio 13.7.2006. Kok. 2006 s. I-06619), tuomion kohdassa 79, pohtinut tilannetta, jossa kartellin aiheuttaman ylihinnan korvaamisen vanhentuminen alkaisi kansallisen säännön perusteella jo kilpailunrajoituksen eli kartellin syntymisestä. Tuomioistuin toteaa, että jatkuvan tai toistuvan rikkomisen tapauksissa vanhentumisaika voisi kulua loppuun ennen rikkomisen loppumista, jolloin vanhentumisaajan päättämisen jälkeen vahinkoa kärsineillä ei vanhentumisen takia olisi oikeutta korvaukseen. Tilanne todetaan mahdollisesti EY-oikeuden tehokkuusperiaatteen vastaiseksi.

on vaikea havaita, koska vaikka hinnasta tieteenkin on tietoisuus, ei vahingonkärtsijä yleensä voi tietää, sisältääkö hinta ylihintaa vai ei. Käytännössä kyse siis on siitä, milloin vahingonkärtsijä on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että häneltä on kilpailunrajoituksen avulla veloitettu ylihintaa. Tietoisuus voi periaatteessa syntyä milloin tahansa, mutta seuraavassa käydään läpi ääriarvot ja muuten merkittävät todennäköiset tilanteet. Tietoisuus kilpailunrajoituksesta voi syntyä itsenäisesti, mutta todennäköisesti viranomaistoimien tuloksena.

Varhaisimmillaan tietoisuus kilpailunrajoituksesta voi syntyä syystä tai toisesta jo *ennen vahingon syntymistä*. Tällöin tietoisuus on olemassa vahingon aiheutumishetkellä, josta vanhentumisaika näin alkaa kulua välittömästi. Pitkäkestoisessa sopimuksessa tietoisuus voi syntyä myös *sopimuksen aikana*. Tällöin aiempien vahinkojen vanhentuminen alkaa kulua tästä hetkestä ja tulevien vahinkojen suoraan niiden tapahtumishetkestä. Nämä vaihtoehdot eivät kuitenkaan ole kovin todennäköisiä. Voidaan arvuutella, kuinka vahvoja epäilyjä tarvitaan, jotta ”olisi pitänyt tietää” -ehto täyttyy. Nähdäksemme velvollisuus olla tietoinen kilpailunrajoituksen olemassaolosta ei voi syntyä kovin helposti vain vahingonkärtsijän omien uskomusten perusteella.³⁷

Tyypillisimmin tietoisuuden syntyminen liittyy viranomaistoimiin. Varhaisin vaihtoehto on *Kilpailuviraston alkaessa tutkia* vahingonaiheuttajan toimintaa kilpailunrajoituksesta epäiltynä. Tietoisuuden kytkemiseen siihen on suhtauduttava lähtökohtaisen kriittisesti, koska Kilpailuvirastolla on velvollisuus reagoida toimenpidepyyntöihin melko herkästi. Monet tapaukset, joissa tutkinta aloitetaan, eivät johda toimiin, koska virasto päättää, että kyse ei ole kilpailunrajoituksesta tai tapaus on vähäinen.³⁸ Olisi outoa, jos vahingonkärtsijän tietoisuus syntyisi jo ennen kuin Kilpai-

luvirasto saa tutkinnan päätökseen. Vahingonkärtsijä voi uskoa kilpailunrajoitukseen, mutta jos tutkinta johtaa vapauttavaan päätökseen, usko osoittautuu vääräksi: kilpailunrajoitusta ei ollut, joten tietoisuuttakaan siitä ei voinut olla.

Tutkinnan valmistuessa voi tuloksena olla *kilpailunrajoituksen olemassaolon toteava päätös*. Päätös on huomattavasti tutkinnan aloittamista vahvempi osoitus kilpailunrajoituksesta. Tässä vaiheessa vahingonkärtsijällä voidaan katsoa olevan syy uskoa, että kilpailunrajoitus on olemassa, mutta tietoisuuden olemassaolo on kyseenalaista, koska muutoksenhakuinstanssi voi kumota päätöksen.

Viimeistään tietoisuuden olisi pitänyt syntyä, kun *kilpailunrajoituksesta on lainvoimainen ratkaisu*.

Tulkintaa tietoisuuden syntymisestä vasta kilpailunrajoituksen toteavalla lainvoimaisella päätöksellä voidaan tukea myös useilla reaalisilla argumenteilla. Ensinnäkin se osaltaan estää laittoman toiminnan avulla taloudellista hyötyä keränneitä elinkeinonharjoittajia hyötymästä teostaan ja estää vahingonkärtsijöiden oikeudenmenetyksen. Toiseksi se vähentää turhia kanteita, koska kannetta ei tarvitse nostaa varmuuden vuoksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa vanhentumisen aiheuttaman oikeudenmenetyksen uhan torjumiseksi. Jos kanne nostetaan tutkinnan ollessa kesken tai päätöksen ollessa vailla lainvoimaa valituksen johdosta, vastaaja luultavasti kiistää ja tuomioistuinnä jättää asian lepäämään odottaen hallintoprosessin ratkaisua. Kytkemällä vanhentumisen alkaminen lainvoimaiseen ratkaisuun säästyisi aiheetta kilpailunrajoituksesta epäilty turhilta ennenaikaisilta kanteilta. Syylliseksi todettu puolestaan kohtaisi kanteet joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin, joten tulos olisi sen kannalta neutraali. Vastaajan asema ei siis merkittävästi muuttuisi, koska on saman-

³⁷ Vrt. analogisesti henkilövahingosta HE 187/2002 vp, s. 49: ”Toisaalta vahingonkärtsijän oma epäily ja oireiden havaitseminen ei välttämättä merkitse sitä, että hänen voitaisiin katsoa ”pitäneen tietää” vahingosta ja oikeudestaan korvaukseen.”

³⁸ Tapauksen merkityksen vähäisyys Kilpailuviraston näkökulmasta ei tietenkään sulje pois vahingonkorvausmahdollisuutta.

tekevää, kattaako kanne aiemmat vahingot siksi, että vastaaja pani kanteen vireille jo aiemmin, vai siksi, että tietoisuuden katsottaisiin alkavan vasta lainvoimaisesta päätöksestä.

Ulkomailla käytetyistä ratkaisuista mainittakoon, että Yhdysvalloissa kilpailuoikeudellisten vahingonkorvausten vanhentumisaika on neljä vuotta kanneperusteen aiheutumisesta.³⁹ Kantajan intressejä on turvattu katkaisemalla vanhentuminen tilapäisesti viranomaismenettelyn vireilläolon ajaksi ynnä yhdeksi vuodeksi sen jälkeen.⁴⁰ Näin päästään asiallisesti pitkälti samaan tilanteeseen kuin jos vanhentuminen alkaisi vasta lainvoimaisesta ratkaisusta, kunhan viranomaiset aloittavat tutkintansa ajoissa. Ruotsin kilpailuoikeudessa puolestaan käytössä on pitkäkö kymmenen vuoden vanhentumisaika vahingon aiheutumisesta.⁴¹ Se vastaa jossain määrin Suomen toissijaista, kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Lisäksi sen määrittämän vanhentumisajan alkukohta on selkeä. Yhdysvaltain ja Ruotsin ratkaisuja voidaankin pitää eri keinoina samaan päämäärään pääsemiseksi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ratkaisevaksi muodostuneen useimmiten se, milloin vahingonkäräjän olisi pitänyt tietää kilpailunrajoituksesta. Viranomaistoimien perusteella vastaajan luultavasti olisi pitänyt tietää jossain vaiheessa *Kilpailuviraston päätöksen antamisen ja lainvoimaisen ratkaisun välillä*. Erilaisia tulkintoja voidaan perustellusti puolustaa. Vaikka on selvää, että tietoisuuden syntyhetki määräytyy tapauskohtaisesti olosuhteiden mukaan, olisi tarpeen saada selvyys siihen, milloin tietoisuuden ainakin voidaan katsoa syntyneen, jos ei muuta osoiteta. Kuten edellä on esitetty, on hyviä syitä puoltaa mieluummin

myöhäisen ajankohdan valintaa, esimerkiksi lainvoimaisen ratkaisun ajankohtaa.

Edellä on käsitelty lähinnä tilannetta, jossa tietoisuus syntyy kilpailuviranomaisten toimien tuloksena. Huomiotta on jätetty itsenäiset kanteet, joissa aiempia tai meneillään olevia viranomaistoimia ei ole. Näiden kanteiden lisääminen on ilmeisesti yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon vahvistamisen keskeinen tavoite, koska seurannaiskanteet eivät auta tehostamaan kilpailuoikeuden täytäntöönpanoa kiinnijäämisriskiä lisäämällä, vaan ainoastaan johtavat ankarampiin seuraamuksiin.

Itsenäisissä kanteissa kantajan on näytettävä kilpailunrajoitus toteen vahingonkorvauskanteensa yhtenä osana. Tällöin lainvoimainen ratkaisu kilpailunrajoituksen olemassaolosta annetaan vasta vahingonkorvausoikeudenkäynnin päätteeksi. Jos tietoisuuden synty kytketään lainvoimaiseen ratkaisuun, kantajan tietoisuus kilpailunrajoituksesta syntyy vasta samassa prosessissa, jossa myös vahingonkorvauskanne ratkaistaan. Näin ollen vahingonkorvauksen vanhentumisaika alkaisi kulua vasta vahingonkorvauksen lainvoimaisesti vahvistavasta ratkaisusta. Tämä on jossain määrin epäintuitiivista. Voimassa olevan lain esityöt kuitenkin puoltavat tiettyissä tilanteissa nimenomaan tällaista tulkintaa.⁴²

Silloin, kun vahingonkorvausvastuun perusteena on sopimuksenulkoisen vastuu, hallituksen esityksessä kuvataan vanhentumisen alkamisajankohdan lähtökohtana olevan se hetki, jolloin vahingonkäräjällä voisi esittää vaatimuksensa. Vahingonkäräjällä on täytynyt olla mahdollisuus saada riittävät tiedot aiheutuneesta vahingosta ja sen aiheuttajasta.⁴³ Tulkinnan ja vastaisen oikeus-

³⁹ 15 U.S.C. § 15b.

⁴⁰ 15 U.S.C. § 16(i).

⁴¹ Konkurrenslag 3:25 § (2008:579).

⁴² HE 187/2002 vp, s. 50–51, sisältää tällaisen kannanoton perusteettoman edun palautuksen osalta tilanteessa, jossa esimerkiksi palautuksen perustana oleva sopimuksen riitaisa pätemättömyys vahvistetaan vasta osana edunpalautusoikeudenkäyntiä. Tilanne on hieman toinen, mutta nähdäksemme analoginen tässä käsiteltävään tilanteeseen.

⁴³ HE 187/2002 vp, s. 48. Tietämys voi edellyttää esimerkiksi tietoa ”vahingon perustana olevista tapahtumista, aiheutuneesta vammasta, vauriosta tai muusta vahingosta ja sen merkityksestä, tapahtuman ja vahinkojen välisestä syy-yhteydestä ja siitä tahosta, joka on oikeudellisessa vastuussa vahingosta”.

käytännön varaan jää, mikä on kilpailunrajoitustapauksessa ”riittävää”.

On liian varhaista sanoa, missä määrin nykyinen vanhentumislainsäädäntö on ongelma, koska sitä ei ole sovellettu kertaakaan. Jos sitä pidetään ongelmana, voidaan asia ratkaista ainakin kolmella tavalla. Ensimmäinen vaihtoehto on Ruotsin mallin mukainen vanhentumisajan pidentäminen. Toinen on Yhdysvaltain kaltainen järjestelmä, jossa vanhentuminen lykätään tai katsotaan katkaistuksi viranomaisten ryhtyessä toimiin elinkeinonharjoittajaa vastaan. Kolmas vaihtoehto on tietoisuuden kytkeminen kilpailunrajoituksen toteavaan lainvoimaiseen ratkaisuun. Kilpailuoikeus 2010 -mietinnössä esitetty uusi vanhentumissäännös hyödyntää kaikkia kolmea vaihtoehtoa.

5 Kilpailulaki 2010 -mietinnössä esitetyt muutokset kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen

5.1 Ehdotettu korvaussäännös

Mietinnössä ehdotettu kilpailuoikeudellinen vahingonkorvaussäännös kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

”Elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 5 tai 7 §:ssä taikka EY:n perustamisopimuksen 81 tai 82 artiklassa säädettyä kieltoa, on velvollinen korvaamaan kilpailunrajoituksesta aiheutuneen vahingon.

Vahingonkorvauksen sovittelusta ja korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 2 ja 6 luvuissa säädetään.

Oikeus korvaukseen vanhentuu, jollei korvauskannetta ole pantu vireille kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen on lakannut. Jos korvausvaatimus perustuu kilpailunrajoitukseen, jonka Kilpailuvirasto on päätöksellään todennut 1 momentissa tarkoitetun kiellon vastaiseksi tai josta se on tehnyt markkinaoikeudelle esityksen seuraamusmaksun määräämiseksi, oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan katsota vanhentuneeksi ennen kuin on kulunut kaksi vuotta siitä, kun asiassa annettu ratkaisu sai lainvoiman.

Käsitellessään 1 momentissa tarkoitettua korvauskannetta tuomioistuin voi pyytää Kilpailuviraston lausunnon.”

Olellaisia muutoksia nykyiseen, KRL 18 a §:n säännökseen, on nähdäksemme kaksi: *vahingonkorvaussäännöksen soveltamisalaa on laajennettu ja vanhentumista koskeva säännös on uudistettu*. Seuraavassa arvioidaan, kuinka hyvin nämä muutokset vastaavat tunnetuissa tapauksissa ilmenneisiin ongelmiin.

5.2 Soveltamisalan laajennus

Ehdotettu vahingonkorvaussäännös ei soveltuakseen edellytä, että vahinkoa kärsinyt taho on elinkeinonharjoittaja. Säännöksen soveltamisalan laajennus olisi positiivinen muutos sekä EY-oikeuden noudattamisen että kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen tarkoituksen ja kilpailuoikeuden yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon helpottamisen näkökulmasta.

EY-oikeuden mukaista kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen oikeutettujen piiriä on pidettävä laajana. Vaikka oikeuden kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen ei kansallisesti tarvitse olla toteutettu tietyillä laeilla, muodostaa KRL 18 a §:n soveltamisalarajaus merkittävän

riskin siitä, ettei oikeuden kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen voi Suomessa katsoa kaikissa tilanteissa toteutuvan EY-oikeuden tehokkuusperiaatteen edellyttämällä tavalla.⁴⁴ Kilpailulaki 2010 -mietinnössä onkin eksplisiittisesti mainittu KRL 18 a §:n soveltamisalarajauksen ongelmallisuus EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa.⁴⁵

Voimassa olevan KRL 18 a §:n käytön rajoitumista vain elinkeinonharjoittajien välisiin suhteisiin ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Korvaussäännökseen eivät voi vedota kuluttajat tai muussa ominaisuudessa kuin kilpailunrajoituslain tarkoittamana elinkeinonharjoittajana vahingonaiheutumistilanteessa toimivat julkisyhteisöt. Elinkeinonharjoittajakriteeriä täyttämättömät vahingonkärsijät etsivät säännöksen soveltamisalarajauksen seurauksena käyttöönsä vaihtoehtoisia kanneperusteita, mutta ohjausvaikutusta ei voida perustella sillä, että käytössä olisi muita, yhteiskunnan kannalta tehokkaampia oikeuskeinoja. Suomen oloissa hypoteettiseksi katsottavassa tilanteessa, jossa liiallisia ja kannattamattomia kilpailuoikeudellisia vahingonkorvauskanteita haluttaisiin rajoittaa, vahingonkärsijän henkilöön liittyvät perusteet tuskin olisivat kovin päteviä kriteereitä.⁴⁶

Edellä kuvatusti etenkin julkisyhteisöjen asema kilpailuoikeudellisen vahingon kärsijöinä on

nykyisen KRL:n tulkintakäytännön johdosta erikoinen: esimerkiksi kunnan tekemät hankinnat eivät helposti johda kunnan katsomiseen elinkeinonharjoittajaksi vaikka yksityisten tahojen osalta ammattimainen ostotoiminta on KRL 3.1 §:n mukaisesti elinkeinon harjoittamista. Ongelma johtuu voimassa olevan vahingonkorvaussäännöksen vahingonkärsijä-elinkeinonharjoittajan tulkinnasta kilpailuoikeudellisten kieltojen soveltuvuutta ratkaisevan elinkeinonharjoittajakäsitteen soveltamiskäytännön mukaisesti, mutta poistuu ehdotuksen mukaisen korvaussäännöksen myötä. Näin tulevaisuudessa myös esimerkiksi vahingonkorvausta hakevan julkisyhteisön liiketoiminnallisuus ei vaikuttaisi oikeuteen saada korvausta kilpailunrajoituksella aiheutetusta vahingosta.

Kilpailuoikeudellisen vahingonkorvaussäännöksen soveltamisalan laajennusta voidaan myös yleisemmin pitää perusteltuna oikeusvarmuuden ja prosessiekonomian näkökulmasta. Nykyinen epätietoisuus soveltuvasta oikeussäännöstä voidaan nähdä ongelmallisena sekä kantajien että vastaajien kannalta: oikeusperusteesta riippuen kantajalle maksettavaksi määrättävä kompensatio voi teoriassa käsittää esimerkiksi erityisedellytyksittä palautettavan ylihinnan kilpailunrajoituksesta johtuvan osuuden hintaehdosta ollessa tehoton⁴⁷ tai jäädä toisaalta vähäiseksi

⁴⁴ EY-oikeudessa kilpailuoikeudelliseen vahingonkorvaukseen oikeutettujen piirin määrittelyyn saadaan johtoa lähinnä oikeustapauksista *Courage Ltd. v. Crehan* (asia C-453/99, tuomio 20.9.2001. Kok 2001 s. I-06297) ja *Manfredi ym.* Yhteisön oikeudesta johtuvien oikeuksien toteuttamiseen liittyvä tehokkuusperiaate edellyttää, ettei kansallinen sääntely tee oikeuden toteuttamisesta käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamis- sopimuksen artikloista 81–82 johtuu ”jokaisen” oikeus saada korvausta vahingosta, joka on aiheutettu kilpailuoikeutta rikkomalla (katso *Courage Ltd. v. Crehan*, kohdat 25–26 ja 36 ja *Manfredi ym.*, kohdat 59–61). Esimerkiksi tapauksissa, joissa sopimussuhdetta vahingonaiheuttaja ei ole eikä vahingonkärsijä lukeudu KRL:ssä tarkoitetuksi elinkeinonharjoittajaksi, voi vahingon korvattavuuden epätodennäköisyys yleisen vahingonkorvausoikeuden kontekstissa käytännössä tehdä oikeuden toteuttamisen tehokkuusperiaatteen vastaisella tavalla ylenmääräisen vaikeaksi tai mahdottomaksi.

⁴⁵ Kilpailulaki 2010, s. 59–60.

⁴⁶ Kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen tarkoitusta ja tehokkuutta tarkastellen olisi huomiota kiinnitettävä aivan muihin tekijöihin kuin vahingonkärsijän henkilöön: Korvauksen toteuttaman kompensatiotarkoituksen näkökulmasta merkitystä korvaukseen oikeutettujen määrittelyssä on annettava sille, kuinka laajan oikeutettujen joukon kärsimä vahinko yhä on yhdistettävissä kilpailunrajoitukseen ja arvioitavissa eikä häviävän pieni, niin että sen hakeminen korvattavaksi on tehokasta. Toisaalta vahingonkorvauksen pelotevaikutuksen kannalta korvaukseen olisi oikeutettava riittävä määrä henkilötahoja, jotta korvausvastuun riski saisi markkinatoimijat pidättäytymään kilpailusääntöjen rikkomisesta.

⁴⁷ Tehottomuus voidaan perustaa KRL 18 §:ään. Katso myös *Hemmo* 2006, s. 1138–1141.

tai saamatta etenkin sopimuksenulkoisissa tilanteissa, joissa varallisuusvahingon korvattavuus edellyttää erittäin painavia syitä ja korvattavat vahingot rajoittuvat pääsääntöisesti välittömiin vahinkoihin. Tuottamusvastuun kilpailunrajoituksella aiheutetusta vahingosta perustava KRL 18 a § sijoittuu korvattavuuden eri ääripäiden väliin, ollen kuitenkin varsin kantajaedullinen. Vaikka esimerkiksi sopimusoikeudelliset ylihinnan palautusvaateet jäävät uuden korvaussäännöksen kanssa rinnakkaisiksi oikeuskeinoiksi, on kilpailuoikeudellisen vahingonkorvaussäännöksen varma soveltuvuus vahingonkorvauksen hakijan henkilöstä riippumatta huomattava edistysaskel korvauskanteen edellyttämän näytön ja seurausten ennakoinnissa.

Vahingonkorvaussäännös ilman edellytystä vahingonkärsijän elinkeinonharjoittajuudesta ei kuitenkaan välttämättä lisää kilpailuoikeudellisia korvauskanteita merkittävästi. Vaikka säännöksen soveltamisala laajenisi, insentiivit kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauskanteen nostamiseen ovat etenkin yksittäisen kuluttajan näkökulmasta yhä vähäiset. Yksittäisten intressien pienuus, oikeudenkäyntikuluriski, todistustaakka sekä vahingon määrän arviointi ja osoittaminen ovat merkittäviä hidasteita kilpailuoikeudellisten vahingonkorvauskanteiden yleistymiselle.

5.3. Vanhentumissäännöksen uudistus

Kilpailulaki 2010 -mietinnössä on nostettu nykyisen KRL 18 a §:n vanhentumissäännöksen tulkinnanvaraisuus korjausta kaipaavaksi ongelmakohtaksi.⁴⁸ Ratkaisuksi ehdotettu kilpailulain 43 §:n 3 momentti on kattavin kirjoittajien tuntemista kilpailuoikeudellisen vahingonkorvausoikeuden vanhentumisjärjestelmistä. Se yhdistää nähdäksemme onnistuneesti pitkän vanhentumisajan sekä viranomaistoimiin perustuvan

vanhentumisen lykkäyksen edut. Ennen kaikkea vanhentumista ei enää ole kytketty tietoisuuden syntymisen kaltaisiin tulkinnanvaraisiin seikkoihin, vaan helpommin havaittaviin objektiivisiin tapahtumiin. Tulos näyttäisi soveltuvan hyvin sekä itsenäisiin että seurannaiskanteisiin liittyviin vanhentumistilanteisiin. Ehdotusta voi pitää onnistuneena myös siinä mielessä, että se olisi ratkaissut kaikki tunnetuissa tapauksissa ilmenneet vanhentumiseen liittyvät tulkinnanvaraisuudet – kantajan eduksi, mitä voi pitää kilpailuoikeuden tavoitteiden toteutumisen kannalta perusteltuna. Ehdotettu säännös on myös EY:n kilpailuoikeuden mukainen.

6 Yhteenveto ja johtopäätöksiä

Ensi katsannossa vaikuttaa siltä, että *uusi kilpailulaki osuu vahingonkorvauksen suhteen maaliinsa edeltäjäänsä paremmin*. Vuoden 1998 uudistuksen jälkeen nostettujen kanteiden määrää ja niiden menestystä voi pitää vähäisenä. Tuolloisen uudistuksen julkilausuttu tarkoitus oli asettaa vahingonkärsijät samaan asemaan suhteessa vahingonaiheuttajaan, oli osapuolten välillä sopimussuhde tai ei. Tähänastisten oikeustapausten perusteella kyseinen erottelu ei kuitenkaan näytä keskeiseltä esteeltä kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauksen toteuttamiseksi, vaan suuremmiksi ongelmiksi nousevat esimerkiksi kilpailunrajoituksen näyttäminen, korvattavien vahinkojen ala ja määrä sekä vahingonkorvausoikeuden vanhentuminen.

Käytännössä vaikeaksi miellettyyn *vanhentumiskysymykseen* on Kilpailulaki 2010 -mietinnössä *selkeä ratkaisu*. Kilpailuoikeudellisen erityissäännöksen *korvauksen oikeuttamien joukon laajennus elinkeinonharjoittajista rajoittamattomaksi* toisaalta päivittää vahingonkorvaussään-

⁴⁸ Kilpailulaki 2010, s. 60–61.

nöstä EY-oikeuden kanssa yhdenmukaisemmaksi ja toisaalta poistaa tulevien tapausten osalta oikeuskäytännössä tiedettävästi ensimmäistä kertaa asfalttiasian korvauskanteiden yhteydessä testattavan ongelman elinkeinonharjoittajan tunnusmerkistön soveltamisesta julkisyhteisöön korvauksenhakijana.

Valtaosa kilpailuoikeudellisten vahingonkorvauskanteiden yhteydessä ongelmallisiksi osoitettuneista kysymyksistä jää kuitenkin edelleen vaille vastausta, mikä oletettavasti jatkossakin ehkäisee kilpailuoikeudellisten vahingonkorvauskanteiden yleistymistä.

Katri Havu ja Toni Kalliokoski